
Karitatīvā sociālā darba metodoloģiskā paradigma

Methodological Paradigm of Social Caritative Work

Skaidrīte Gūtmane, Dr. philol. (Latvija)

Karitatīvā sociālā darba profesionālā vēsture sniedzas tālā senatnē no 100. līdz 600. gadam, piecus gadsimtus no Antiohijas Ignātija līdz Gregorijam Lielajam, karitatīvā darba zelta laikmetā, kad žēlsirdības motivētu kalpošanas darbu administrēja kristīgā Baznīca. Tad arī tika pamatos izveidota karitatīvā darba paradigma, kas īstenībā nav pazaudējusi nozīmi arī modernajā Eiropā. Šodien darbs norit jau kā karitatīvais sociālais darbs, kuru administrē un normatīvi pamato EK sociālās politikas un cilvēkkapitāla nostādnes Eiropas cilvēku solidaritātes, subsidiaritātes, sociālās un karitatīvās kohēzijas vārdā. Latvijā karitatīvā darba profesija atšķirība no daudzām citām Eiropas valstīm leģitimizēta samērā nesen – 2007. gadā ar Saeimas Sociālo lietu komisijas nopietno attieksmi pret valsts sociālā darba iekšējo resursu problēmu. Raksts veltīts karitatīvā sociālā darba metodoloģiskās paradigmas pamatnostādņu skaidrojumam.

Atslēgas vārdi: sociālā darba paradigma, ticības loģika, sociālā loģika, karitatīvā kohēzija.

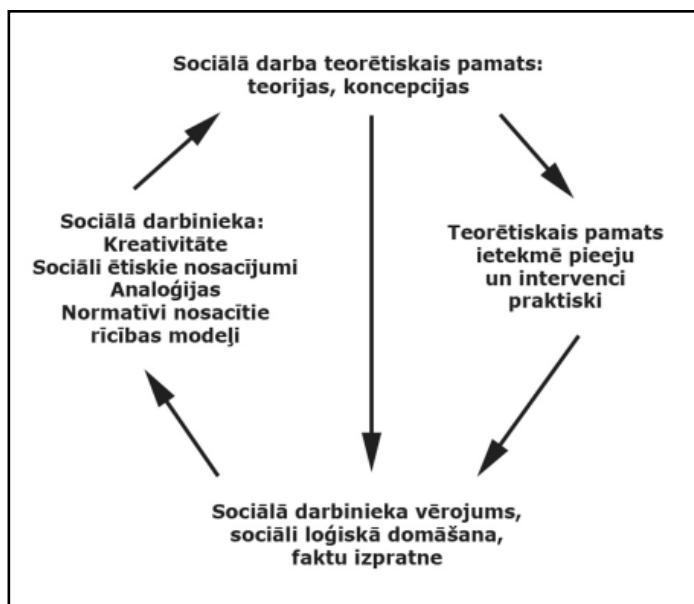
Ievads

Karitatīvā sociālā darba profesija Latvijā ir leģitimizēta Sociālo pakalpojumu un palīdzības likuma Grozījumos 2007. gada 20. decembrī. Saskaņā ar šiem Grozījumiem karitatīvā sociālā darbinieka profesija Likuma 1. panta 16. punktā ir minēta kā viena no sociālā darba specializācijām, bet 41. pantā teikts, ka “tiesības veikt sociālo darbu ir sociālajiem darbiniekiem un karitatīvajiem sociālajiem darbiniekiem”. Tomēr, kā zināms, it kā sinonīmajām profesijām tieši metodoloģiskā paradigma ir tā, kas atšķir vienu no otras.

Pārlūkojot sociālā darba kā zinātniskas disciplīnas statusu, dominē divas pieejas: pirmā – sociālā darba teorētisko pamatu veido mijiedarbībā atrodošamies zinātnes par cilvēku un sabiedrību (sociālā filozofija, antropoloģija, socioloģija, medicīna, tiesību zinātnes, psiholoģija, ētika u.c.); otrā – sociālais darbs kā zinātniska disciplīna ir patstāvīga zinātniskā nozare, kas aptver noteiktus teorētiskus un pielietojamus aspektus.

Līdz ar to izdalāmi divi novirzieni sociālā darba teorētiskajā pamatojumā – viens, kas balstās praktiskās pieredzes apkopojumā, sociālo problēmu risinājuma praktiskajās nostādnēs, otrs veidojas, apjēdzot kopīgo un atsevišķo teorijās, kuras pamato dažāda veida sociālā darba formas, sociālā darba kā sabiedriskas parādības būtību.

Protams, sociālais darbs ir raksturojams kā starpdisciplinārs, integratīvs, kompleksss pēc sava rakstura, un sociālā darba dažādās formas caurauž visas teorijas, veido kompleksas dažāda sociālā darba prakses modeļu konstrukcijas. Varam teikt, ka sociālā darba teoriju saturu nosaka sociālā prakse. Jāpiekrīt L. Šiņņevai, ka “trīs metodisko principu grupas balstās uz sociālā darba trim svarīgām dimensijām: sociālā darba teorētisko izpratni, sociālā darba praktisko intervenci un sociālā darbinieka un klienta attiecību veidošanas fenomenu” (Šiņņeva, 1999, 7). Šie tad arī veido paradigmas “skeletu” sekulārā sociālā darba praksē. Metodoloģiskā paradigma grafiski attēlota 1. attēlā.

1. att. Sekulārā sociālā darba paradigmas uzbūve
Fig. 1. The structure of paradigm of secular social work

Lai teoriju varētu izmantot, tai jābūt pārbaudītai, sociālajai praksei palīdzošai. Sociālajā loģikā iespējama atklāsmes konteksts (1. att. kreisajā pusē) var atšķirties no apstiprinājuma konteksta (bultiņas no augšas uz leju). Ja teorētiskā doma dod pozitīvus rezultātus, mēs tomēr nekad nevaram pārbaudīt atsevišķi ņemtu teoriju. Tā ir jāskata teoriju sistēmā. Bet ne tikai. Sociālais darbinieks primāri arī klientu izprot sistēmā, nevis centrēti uz atsevišķa klienta personību. Konkrēto sociālo parādību atlase un atšķirību izpratne arī parasti ir teorētiski nosacītas: jautājumu forma sevī ietver jau noteiktas atbildes saturu. Sistēmanalītiķis Tomass Kūns ir pierādījis, ka zinātniskie secinājumi ir atkarīgi no *dominējošās teorētisko pieeju paradigmas*.

Paradigma ir jēdzienisku un metodoloģisku pieņēmumu kopums, kas iemiesotas noteiktās sociālā darba zinātniskajās teorijās. Paradigma netiešā veidā nosaka dotajai zinātnieku kopai jautājumus, uz kuriem tā sagaida atbildes, precizējumus, kuri izriet no standartizētu situāciju (gadījumu) apkopojumiem: studenti mācās, kādi sociāli objekti pastāv, ar kādām metodēm tos analizēt, aptvert, atrisināt.

“Paradigmas nomaīņa” ir radikāla zinātniskās iztēles transformācija, kuru parasti tiecas noraidīt, jo tā nesader ar ierastajiem pieejas klientam kritērijiem: tieši tas arī notika attieksmē pret karitatīvo sociālo darbu Latvijā ilgu gadu, līdz tikai 2007. gadā tas ieguva leģitimizāciju.

Pastāv četri kritēriji teoriju novērtēšanai ierastās paradigmas robežās parastajā zinātniskajā pētniecībā:

1. *Saskaņotība ar faktiem un individualizēto situāciju* – lai gan sociālā darba teorētiskā (konceptuālā) izpratne un praktiskā intervence ir saistītas, tomēr jāapzinās, ka vēl neizstrādātās teorijas var tikpat labi un pat vēl labāk atbilst praktiskās intervences efektivitātei. Tāpēc zinātniskos sasniegumus, teorētiskās pieejas, valdošos uzskatus sociālais darbinieks neuzskata par konkrētās sociālās problēmas risināšanas ceļu patiesām atziņām, viņam jānonāk pie individualizētas problēmu izpratnes.
2. *Saskaņotība ar citām teorijām*. Konkrētajai sociālā darba teorijai ir jāskaidro ar citām jau atzītām teorijām konceptuālā nozīmē. Šajā gadījumā zinātnieki novērtē teorijas iekšējo vienotību, formālās struktūras vienkāršību, iekšējo simetriskumu u.tml.
3. *Teorētiskās koncepcijas aptveramība* attiecīgās sociālā darba teorijas novērtēšanā svarīgi ir saskatīt tās vispusību. Teorija ir vērtīga, ja tā saista dažādas sociālās sfēras, liecības, plašas pārmaiņām pakļautas sociālās parādības.
4. *Teorētiskās koncepcijas auglība*. Teoriju novērtē nevis vienkārši pēc efektivitātes, bet no iespējām, kā tā palīdz analizēt problēmisko sociālo situāciju, kā tā rada prognostisku programmu iespējas nākotnē, kā attiecīgā teorija, īstenojot klientu problēmas individualizētu izpratni, kalpo par pamatu tālākām teorētiskajām nostādnēm, jaunu hipotēžu izvirzīšanai, sociālā solidaritātes un subsidiaritātes vārdā.

Kā zināms no epistemoloģisko procesu apzināšanas vēstures, zinātnisko teoriju secinājumi vienmēr ir nepilnīgi, tie atkārtoti var tikt pārskatīti. Teorijas un metodes mainās laika gaitā. Tomēr jau šobrīd sekulārā sociālā darba zinātne sniedz mums drošas procedūras teoriju pārbaudei individuālā risinājuma praksē uz noteiktu metodoloģisko principu un kritēriju pamata.

Tomēr ir jāapzinās, ka pieeju klientam nosaka teorētisko, konceptuālo uzskatu summa, bet konceptuālās teorētiskās domas pamatā ir paradigma. Tie rakstu krājumi,

kas sekulārās pieejas paradigmai ir ar lielu nozīmi, citas paradigmas ielokā var būt ar gadījuma rakstura slodzi.

Lēmums izvēlēties rīcību vienas vai citas paradigmas ietvaros nav iracionāls, jo paradigmas pamatā ir *vērtības*, kas ir svarīgas tiem speciālistiem, kuri strādā noteiktās izvēlētajās paradigmas ietvaros. Tieši kopīgo vērtību nostādnes atviegļina attiecīgo speciālistu savstarpējo saprašanos un veicina pastāvīga zinātniskā konsensa izveidi.

Ticības un pieredzes attiecības karitatīvajā sociālajā darbā

Karitatīvajā sociālajā darbā sociālo procesu un atsevišķas individualitātes izpratne un zināšanas par šīm jomām tiek aplūkotas kā *vērtību stāvokļi*, kuros sociālā darba speciālists ir noteiktā kognitīvā kontaktā ar sociālo un arī dievišķo realitāti. Tāpēc šīs zināšanas vienmēr vispirms ir attiecības: šeit arī slēpjas karitatīvā darba īpatnie, no sekulārā sociālā darba atšķirīgie resursi.

No vienas attiecību puses tās ir apziņas subjekts, un no otras puses – tās ir garīgās un sociālās realitātes “porcijas”, ar kurām speciālists ir tieši vai netieši saistīts. Tāpēc šķiramas ir pieņēmumu zināšanas un zināšanas no iepazīšanas: pieņēmumu zināšanas var nodot tālāk noteiktu teoriju koncepciju veidā. Un, kā iepriekš tika teikts, teorētiskās koncepcijas var mainīties. Šī iemesla dēļ sākotnējā virzība uz *metafizisko* Patiesību, sociālo vidi raksturotāji pieņēmumi cilvēka sociālo realitāti skata kā metafizisku problēmu. Kāpēc? Tāpēc, ka, tiklīdz cilvēks pievērš skatienu sev, viņš sastopas ar bezgalību jeb, kā Austrumu Baznīcas tēvi ir atzinuši, ar “matēriju Gara apskāvienos”.

Bezgalības izjūta piemīt katram cilvēkam: kad tā atstājas, tad izpaužas caur reliģisko apziņu, guļošā stāvoklī tā dod cilvēkā vietu vienaldzībai, nihilismam, ateismam. Nereliģiozitāte pie cilvēkiem parādās tad, kad kosmisko bezgalības un nemirstības sajūtu aizstājis humānisms, solipsisms, egoisms, egocentrisms. Tiklīdz cilvēks sāk tierties pēc dziļākas izpratnes par dzīves jēgu, viņš sāk mosties bezgalības apziņā. Šī sākotnējā metafiziskā uzstādījuma dēļ cilvēka izpratnē karitatīvais sociālais darbinieks savas individualizētās zināšanas par klienta problemātisko sociālo situāciju uzskata vienīgi par “zināšanu stāvokļiem”: viņam pieejamo sociālās realitātes devu, kuru *mediējot*, svarīgākais ir apzināties: “Ja pat cilvēks jau stāv grēka un ļaunuma sfēras pašā malā – nekas viņu nenošķir no gaismas, brīvības, bezgalīgās svētlaimes valstības (..) Taču ienaidnieka ļaundarības vēl nav beigušās (..) Tiklīdz dvēsele sasprindzina savus pēdējos spēkus, lai spertu pēdējo soli ārā no pašizdabājošā grēka sfēras, tā viņas uzmanības lokā nonāk žēlabainas gaudas: ‘Vēl vienu dieniņu, un pietiks, pārkāpsi rīt šai robežai.’ Dvēsele ir novārgusi. Tāds ir grēka likums” (Teofans Vientuļnieks, 2009, 137). Šāds cilvēks visbiežāk ir akls attiecībā pret Dievu, nepārtrauktu rūpju un raižu pārņemts, tomēr bezdarbīgs un bezrūpīgs attiecībā pret savu dzīvi, nejutīgs pret visu garīgo. Visi būtnes spēki ir grēka satriekti, un grēcinieks ir apmātības, nolaidības un nejutības pārņemts. Dieva bezgalīgās žēlastības dēļ karitatīvā speciālista apziņā neverbalizēta ir sākotnējā pārlicība: “Uzmosties, ko guli, un celies augšā no mironiņiem, tad atspīdēs tev Kristus” (Efez. 5:14). Tieši ar šādu salīdzināšanu ar guļošajiem, proti, – guļošais pamostas, ceļas, gatavojas doties savās gaitās, ir sākusies karitatīvā sociālā darba vēsture laikposmā no 100. līdz 600. gadam, piecus gadsimtus no Antiohijas Ignācija līdz Gregorijam Lielajam: karitatīvā darba zelta laikmetā, kad žēlsirdības darbs tika administrēts Baznīcā. Vispasaules Nīkajas koncils (325) uzsvēra šī darba nenovērtējamo svarīgumu: žēlsirdības darbinieks rīkojas tā, lai pamodinātu cilvēkā

dusošos bezgalības spēkus. Evaņģēlija līdzībā par Pazudušo dēlu šie soļi parādīti šādi: *pie atziņas nācis* – atjēdzās, *es celšos un iešu* – nolēma pamest agrāko dzīvi, *cēlās un gāja*; turklāt viņš saka tēvam: *esmu grēkojis* – grēku nožēlošana, bet tēvs viņu ietērpj drēbēs (attaisno, atbrīvo no grēkiem) un gatavo viņam mielastu (Svētais Vakarēdiens) (Lk. 15: 11-32).

Tādējādi karitatīvā sociālā darbinieka rīcībā profesionālās zināšanas ir apvienotas ar ticību Kristum, tai sekojošu, atbilstošu profesionālu rīcību: atmodināt klientā centrālās spēkus. Ģeogrāfiskais, ekonomiskais, politiskais, sociālais un pat valsts centrs klienta dzīvē bieži vien maz ko izsaka, *noteicošais ir jēgpilnības centrs*, cilvēkā pašā mītošais garīgo resursu centrs, kurā krustojas gan kultūrvēsturiskie, gan sociālie, gan politiskie notikumi. Šo jēgpilnības centra deficītu klients visbiežāk neapzinās. Īstā, no Dieva ikvienā cilvēkā ielikta centra atrašana, apziņas virzības maiņa no garīgās provinces uz centru. Tāpat sociālās problēmas ir izprotamas individuāli un vienlaicīgi arī garīgi: lai gan pastāv dažādi limiti, direktīvas un standartizētas normas, karitatīvajam sociālajam darbiniekam vienmēr ir jāredz klients kā garīga būtne un jārīkojas garīgas un sociālas kohēzijas vārdā. Var teikt arī savādāk: karitatīvais sociālais darbinieks rīkojas klienta garīgas un sociālas integrācijas vārdā. Latīņu valodas darbības vārds *integrare* ('integrēt') atbilst sengrieķu valodas darbības vārdam *epanalambano*, kas nozīmē arī 'piecelt', 'iztaisnot', 'atjaunot', no vārda saknes ir nācis lietvārds *epanalepsis*, ko mēdz tulkot kā 'restaurācija', 'atdzīvināšana'. Sengrieķu valodas vārds *epanalambano*, kas sastopams Evaņģēlijā, labi izsaka karitatīvā sociālā darbinieka profesionālo rīcību: saprast, atklāt, sastapt, iegūt viedokli, novērtēt, pieņemt, saturēt, modināt. No vārda semantiskās slodzes izriet, ka *integrēt* – tas pirmkārt nozīmē pacelt par jaunu, novest pie sākotnējā avota (šajā gadījumā pie Kristus), par jaunu saprast, vērtēt, sakopt. Klienta reintegrācija sociālajā vidē, iekļaušanās viņa krīzes situācijā nevar būt veiksmīga, ja tā neatbilst integrācijai vārda dziļākajā nozīmē: pašu dziļāko sociālās problēmas *garīgo sakņu* atrašanu. Tāpēc sociālloģiskās domāšanas princips karitatīvā sociālā darbinieka profesionālajā rīcībā nekad nav atraujams no cilvēku garīgi organizējošas loģikas baznīciskajiem nosacījumiem.

Metaforiski gribētu teikto paskaidrot ar R. M. Rilkes dzīves atgadījumu: gandrīz katru dienu dzejnieks, dzīvodams Parīzē, šķērsoja laukumu, kur sēdēja ubadze un lūdza naudu. Nolaistu skatienu, vienaldzīgu seju – šī ubadze vienmēr atradās vienā un tajā pašā vietā un lūdza palīdzēt ar naudu. Dzejnieks parasti viņai pagāja garām steidzīgā solī. Kādu dienu viņš gāja garām ubadzei kopā ar savu draudzeni, kura gribēja noskaidrot, kāpēc dzejnieks nepalīdz lūdzējai. Uz to Rilke atbildēja: "Mums ir iepriekš jāizdomā, ko mēs varam iedot cilvēka sirdij, nevis mutei."

Pēc kāda laika Rilke šķērsoja to pašu laukumu, bet rokā nesa baltu, skaistu, nedaudz atvērušos rozes ziedu un, iedams garām lūdzējai, ielikta to viņas izstieptajā plaukstā. Tad notika kas negaidīts: naudas lūdzēja pacēla acis, uzlūkoja devēju, piecēlās, satvēra dzejnieka roku un noskūpstīja to. Pēc tam, satvērusi skaisto rozi, stalti izslējusies, aizgāja.

Veselu nedēļu ubadze vairs nesēdēja savā vietā, kur bija līdz šim ubagojusi. Tikai pēc kāda ilgāka laika viņa atkal klusi parādījās savā vietā ar izstieptu roku.

"No kā viņa dzīvoja visas šīs dienas?" jautāja Rilkes draudzene.

"No rozes. No patiesi cilvēciskā," atbildēja dzejnieks.

Redzēt vajadzības, kuras nevar remdēt nauda. Redzēt sociālos un garīgos strupceļus. Parādīt gaismu, kas spīd tumsā, pār tiem, kuri nekad Dievu nav pazinūši: "Pār tautu, kas staigā tumsībā, atspīd spoža gaisma," liecina Bībeles pravietis Jesaja (9:1).

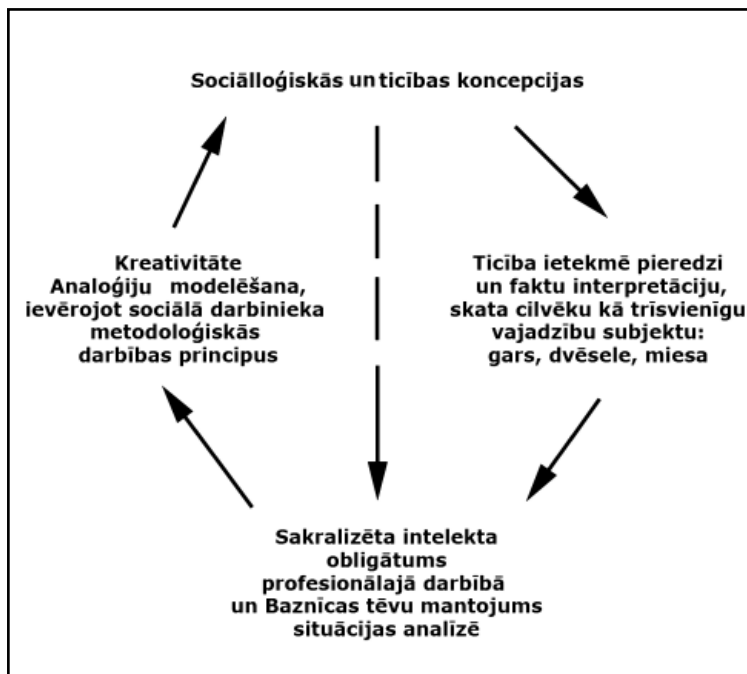
Karitatīvā sociālā darbinieka profesionālās darbības struktūra atšķiras ar ticības pārliecību un darbības motivāciju ticības vārdā. Tā izriet no atziņas: ka – jā! – profesionāli pastāv individualizētas pieejas klientam loģika, mijiedarbība starp rīcību un izpratni, prasme saprast sociālās problēmas risinājumu sistēmiski, respektējot sociāli loģiskos problēmas risināšanas mērķus un noteiktus sociāli ētiskos principus. Taču pastāv arī *sakrāla intelektuālisma* paradigmatisks pamats visiem citiem metodoloģiskajiem principiem sociālajā darbā.

Tas ietver sevī (1) taisnīguma principu, kas ir paklausība Dieva gribai redzēt ikvienu cilvēku kā Dieva līdzības nesēju; (2) prāta smalkuma nosacījumu (S. Averinceva termins) un prāta skaidrību, ar to saprotot pārliecību, ka “gudrība mainīgo situāciju novērtējumā sakņojas bijībā pret Dievu, ticība un lēnprātība – Viņa labvēlībā” (Zīraka gudrības gr. 1:20, 27).

Aksioloģiskajā līmenī gudrība (ar ko saprotam bijību Dieva priekšā) ir sakrāla vērtība, kas noderīgāka par zeltu (lasi – algu), sudrabu, dārgakmeņiem, tā ir augstākā vērtība, kurai nav jēgpilnības ekvivalenta darbā ar cilvēkiem.

“Pat par tīrāko zeltu to nenopirkt, un sudrabs kā pretvērtība par to ir nesasveams (..) jo gudrība – no kurienes tā nāk, un kur mājo atziņa? Tikai vienīgi Dievam ir zināmi ceļi pie tās, ka Viņš labi zina tās uzturēšanās vietu.. Bet cilvēkam Viņš teica tikai vienu: redzi, bijība tā Kunga priekšā – tā ir Gudrība, un vairīties no ļauna – tā ir atzīšana” (Sal. pam. 1: 20-23; 8: 1-4).

Šī iemesla dēļ reliģijas un zinātnes struktūras zināmā mērā ir līdzīgas, bet atšķiras ar to, ka sociālās situācijas, klienta problēmu analītiskā novērtēšanā karitatīvais speciālists lieto Baznīcas tēvu mantojuma pieredzes atziņas, ticībā dotos pieredzes modeļus, un analogijas, lai atrastu garīgos resursus sociālo problēmu risināšanai.

2. att. Sociālā karitatīvā darba paradigmas uzbūve

Fig. 2. The structure of paradigm of social charitable work

Reliģiskās ticības eksperimentāla pārbaudīšana ir problēmiska, tāpēc bultiņa no augšas uz leju (2. att.) ir pārtraukta. Karitatīvā darbinieka pieredze nav brīva no interpretācijas, jo karitātes izpausmju dziļāko interpretāciju sastopam Austrumu Baznīcas tēvu mantojumā.

Paradigma ietver sešus dažādus reliģiskās pieredzes tipus:

1. Trīsvienīgā Dieva izpratnes garīgā pieredze;
2. Noteikta mistiskās vienotības ar Dievu pieredze (šeit ir konfesionālas atšķirības starp dažādu strāvojumu kristiešiem), bet augstākajā līmenī šī vienotība izpaužas kā uzpurēšanās un mīlestības spēja;
3. Pārveidojoša atvērtība pret cilvēku;
4. Vīrišķība, sastopoties ar cilvēku ciešanām un nāvi;
5. Spriedumi par labo un ļauno, patieso un maldīgo tiek skatīti sociālās un garīgās kohēzijas ietvaros;
6. Nemitīga garīgā spēka akumulācija cilvēkā, kas izslēdz “izdeģšanas” iespēju.

Reliģiskās pieredzes tipi var šķist kas personisks un dziļi individuāli, šķirti no sociālā darba profesijas, tos interpretējot vienīgi humānisma gultnē. Tomēr, kā liecina 7. Vispasaules Humānistu Manifests, humānisms nespēj pārvarēt vērtību īstenošanas krīzi. Sociālo procesu analītiķe S. Makfaga uzsver: “Ticība vienmēr pasargā speciālistu no kaut kāda viena, formalizēta risinājuma iespējas, no burtkalpības, sniedzot spēku atrast resursus pašā cilvēkā” (McFague, 1982, 19). Reliģiozā apziņa sociālās modelēšanas procesus balsta visas cilvēces pieredzē: cilvēka garīgas dziedināšanas, atjaunošanas un dzīves pārvērtības (grieķu val. *metanoia*) iespēju pieredzē divu tūkstošu gadu laikā.

Reliģiozi iekrāsotie karitatīvās darbības profesionālie modeļi ir daudzveidīgi, radoši, savstarpēji papildinoši, vispusīgi, iekšēji vienoti, anomālijas uztveroši ar pacietību, pazemību un cieņu. Protams, spēja modelēt situāciju garīgi un sociāli ir augstas profesionalitātes rādītājs.

Epistemologs Filips Hefners, analizējot sociālo zinātņu un sociālās profesionālās darbības cilvēces nākotnes skatījumā, secina: “Mēs, cilvēki, profesionāli, esam radīti pēc Dieva tēla – kā līdzdalībnieki un līdzradītāji – Dieva Radītāja darbības plānos arī šodien. Mēs visi piedzīvosim vienu likteni kā cilvēce, un mūsu liktens arī noteiks, ko nozīmē būt īstam cilvēkam” (Hefner, 1989, 35).

Kuram gan nav zināms, ka Kristus ir vispilnīgākais cilvēcības prototips, kurš atvēris cilvēces pieredzes lappusē jaunu lappusi, arī sociālās kultūras iespēju ēru. Kristū mēs redzam Dieva gribu visaptverošajā mīlestībā. Mēs neredzam iespēju un nepieciešamību šo pārveidojošo spēku izslēgt no karitatīvā sociālā darba profesionālās jomas. Jo grēks – tā ir sava “es” absolutizēšana un savstarpējās sadarbības noliegšana. Grēks izpaužas ne tikai, individuāli attālinoties un aizliedzot Dievu profesionālajā darbībā, bet arī atturot citus no tuvošanās Dievam. Grēks izpaužas arī sociālās netaisnības un ekspluatācijas struktūrās. Kristū, kurš stāv karitatīvā darba centrā, mēs redzam pārveidojošu spēku, stiprāku par ciešanām, netaisnību un nāvi.

Jā, protams, mēs dzīvojam sekulārā un demokrātiskā valstī.

Demokrātija: atslēgas vārds tajā radošajā piedzīvojumā, kas ir sociālais darbs ar cilvēkiem.

Daudzi runā par valstisku demokrātiju, aizmirstot, ka pastāv arī cilvēka garīgā brīvība. Lietderīgi atcerēties Ž. Ž. Ruso secinājumu, citējot pēc atmiņas: “Patiesas demokrātijas nekad nav bijis un nekad nebūs.”

Kādam valstiski politiskās domāšanas adeptam šādi secinājumi var izklausīties nenopietni. Tad man ienāk prātā stāsts par Tibetas mūku, kurš ripina lūgšanu riņķīti un visu laiku atkārto: “Mēs ejam cauri demokrātiskām pārmaiņām. Vienīgi Dievs zina, cik ilgas šīs pārmaiņas būs.”

Visu šo modernās pasaules sarežģīto procesu mērķis ir brīvība. BRĪVĪBA.

Augstākās brīvības nosacījums ir: “Kur tā Kunga Gars, tur ir brīvība” (2. Kor. 3:17).

Droši zināms, ka tas ir karitatīvā sociālā darba paradigmatiskais balsts.

LITERATŪRA

1. Bībele: 1965. gada izdevuma revidētais teksts ar pielikumiem. (2000) R.: Latvijas Bībeles biedrība.
2. Budziszewski J. (1999) *The Revenge of Conscience: Politics and the Fall of Man*. Dallas: Spencer Publ. Co., 162 p.
3. Göncz Á. (1998) *In Mid-stream: Talks and Speeches*. Budapest: Corvina, 322 p.
4. Hefner Ph. (1989) The Evolution of the Created Co-creator. In.: *Cosmos and Creation: Science and Theology*. Nashville: Abingdon Press, 244 p.
5. Katuninec M. (2007) *Civic Responsibility in a Democracy of Values*. Tirnava: Köngiswinter, 135 p.
6. McFague S. (1982) *Metaphorical Theology: Models of God in Religious Language*. Philadelphia: Fortress, 176 p.
7. Šiļņeva L. (1999) Sociālā darba metodiskie principi. Krāj.: *Dzīves jautājumi IV: Sociālā darba un sociālās pedagoģijas teorija un prakse: Zinātniski metodisks rakstu krājums*/ L. Šiļņevas virsredakcija. R.: SDSPA “Attīstība”, 6.-15. lpp.
8. Teofans Vientuļnieks. (2009) *Ceļš uz pestīšanu*. R.: Latvijas Pareizticīgās Baznīcas Sinode, 315 lpp.

Methodological Paradigm of Social Caritative Work

Summary

The article is dedicated to the explication of methodological paradigm of social caritative work.

The professional history of social caritative work reach back from 100 to 600 AD, five centuries from Ignatius of Antioch to Gregory the Great, into the golden age of caritative work when charity-based work of ministry was administrated by the Christian Church. Then also the foundations of paradigm of caritative work were laid that in reality has not lost its meaning also in modern Europe. Today work functions as caritative social work and is administrated and normatively based by the positions of human capital and social policy of European Commission in the name of solidarity, subsidiarity, social and caritative cohesion of European people. In Latvia the occupation of caritative work in difference to many other European states has been legitimized quite recently – in 2007 owing to the serious attitude of Committee of Social Affairs of

national government regarding the problem of inner resources of social work.

In the Law of Social Services and Social Assistance the occupation of social caritative work has been mentioned among that of social work. But it is the methodological paradigm that differs these two as if synonymous occupations one from another.

Social work as a scientific discipline has two approaches: the first – theoretical foundation of social work is formed by the sciences of human and society being in reciprocal relations; the second – social work as scientific discipline is based in the summarization of practical experience, in practical positions of solving social problems, on the basis of what all theories are developed. It can be said the content of social work theories is determined by social practice. The paradigm of traditional secular social work is build up from three dimensions: theoretical understanding of social work, practical intervention of social work and the phenomenon of making relations between a social worker and client.

“The change of paradigm” is a radical transformation of scientific imagination, which usually is tried to be rejected because it is out of tune with the usual criteria of approaching the client: it is exactly what happened in the attitude towards caritative social work in Latvia for several years until finally in 2007 this occupation received its legitimization.

A decision to choose activity within one or another paradigm is not irrational as at the foundation of paradigm there are *values* that are relevant to those specialists, which work within the specifically chosen paradigm. These are the positions of exactly the common values that make easier the mutual understanding of corresponding specialists and facilitate the creation of constant scientific consensus.

Speaking of **relations between faith and experience in caritative social work**, the understanding of social processes and that of particular individuality as well the knowledge about these spheres are considered in caritative social work as *conditions of values*, in which the specialist of social work is in specific cognitive contact with social and also with spiritual reality: here exactly the specific, different from social work resources of caritative work are hidden.

In the origins of caritative work in the Church the Ecumenical Council of Nicaea (325) emphasized the invaluable importance of this work: the worker of charity acts in the way to waken the dormant power of eternity in a person. Thus in activity of caritative social worker the professional knowledge is combined with faith in Jesus Christ and with following from it adequate professional conduct: to waken the spiritual potential or the centre of meaningfulness in a client the deficit of what the client most often is not aware of. So the social problems are to be understood individually and at the same time spiritually: though there are existent different limitations, directives and standardized norms, the caritative social worker always should see the client as a spiritual being and should act in the name of spiritual and social cohesion or social integration. In Latin the verb *integrare* (‘to integrate’) corresponds to Ancient Greek verb *epanalambano* that means also ‘to raise’, ‘to restore’, ‘to renew’, resp., *to integrate*, – in the first place means to lead by the original source (in our case to Christ), to comprehend anew, to evaluate, recultivate or recover. The integration of a client in social environment, intervention in his crisis situation cannot be successful if it doesn’t correspond to integration in the deepest meaning of the word: finding the most deep *spiritual roots* of a social problem. Therefore the socially-logical principle of caritative social worker in his professional activity never is withdrawn from the ecclesiastic conditions of the logics that spiritually organize a person.

The structure of professional activity of caritative social worker differs with the conviction of faith and the motivation for activity in the name of faith. It comes from understanding that besides the logic of professional individual approach to the client, besides the skill to find the systemic solution to social problem there exists also the paradigmatic foundation of *sacred intellectualism* to all other methodological principles in social work. That includes (1) the principle of justice, which is obedience to God's will to see every person as a carrier of God's likeness; and (2) the clearness of mind or wisdom as fearing God.

In analytical evaluation of client's problems the caritative specialist uses the ideas of legacy of the Church Fathers and models of experience given in faith.

The paradigm of SOCIAL CARITATIVE WORK includes six different types of religious experience:

1. The spiritual experience of understanding of Triune God;
2. Specific experience of mystical unity with God (here exist denominational differences between believers of different currents of Christians) but in highest level this unity gets expressed as self-sacrifice or self-devotion and ability to love;
3. Transforming openness to a person;
4. Manliness and courage when facing the death and sufferings of a person;
5. Judgments about the good and evil, the genuine and misleading are considered within the social and spiritual cohesion;
6. Constant accumulation of spiritual power in a person that excludes the possibility of professional burn-out.

Christ being the most perfect prototype of humaneness has opened a new page in the experience of humanity: in Christ we see the will of God in all-embracing love. This transforming power cannot be excluded from the professional sphere of caritative social work.

Living in modern secular and democratic state, one cannot to forget that there exists also the spiritual freedom of a man. Basically the goal of all the complex processes of modern world is freedom however the precondition of highest freedom is "Where the Spirit of the Lord is present, there is freedom" (2 Corinthians 3:17). It is the paradigmatic foundation of caritative social work.

Dr. philol., asoc. prof. Skaidrīte Gūtmane

Latvijas Kristīgās akadēmijas rektore
The Rector of the Latvian Christian Academy

Adrese: 5. līnija 3, Jūrmala, LV-2010, Latvija

Tālr. +371 67753360, fakss +371 67751919

E-mail: rektore@kra.lv